

ACCIÓ DE GRÀCIES

Gràcies, a tots i a totes; moltes gràcies.

Potser aquesta és una època on també s'ha "liquat" (Baumann) el sentit de la gratitud. Hem perdut tanta solidesa que potser la gratitud també ha abdicat del seu sentit per esdevenir només una parauleta que fem servir de manera formal i passar per gent ben educada, malgrat que com va denunciar el sociòleg Salvador Cardús, també la bona educació perd punts. Potser. Amb tot, jo vaig ser educat en el sentit de la gràcia i la gratuïtat: gràcies a Déu, gràcies a la vida, viure en gràcia de Déu, acció de gràcies, gratia et amore, ars gratia artis... són expressions i vivències que han amarat la meua vida. Donar gràcies no és per a mi cap acte formal més o menys ben educat. Sinó una realitat i aspiració profundes: el sentit d'una vida que s'ha rebut gratuïtament i que es vol viure graciosament sense cap solipsisme ni cap entotsolament mesquí; sinó des de l'obertura del propi ser envers el ser dels altres i les coses i el món. Donar gràcies per la llum i per l'aigua, per l'amistat i fins i tot per l'enemistat que ens prova i enriqueix. Per això si us dic gràcies per aquest homenatge no és per una exigència de resposta formal. No: donar gràcies és una forma d'afirmar-me, de ser i ser més alt; l'aspiració i el desig que des de la meua fragilitat ontològica, m'abraça i empeny cap a una solidesa que per mi sol no tinc ni podria tenir. Gràcies, doncs, en aquest sentit ontològicament ple que em fa més fort en la consecució d'un projecte, el meu projecte dramaturgic, que he posat sempre al servei del teatre i de la meua llengua.

És per això que, des d'aquesta radical gratitud i gratuïtat, faig meua també la *Divisa* de Maria Mercè Marçal: Gràcies per haver nascut en el si d'una família de treballadors, per haver vist la llum i haver sentit des del primer moment els sons plurals i rics de la meua terra i la meua llengua tan perseguida i minoritzada, i per haver-me trobat amb el teatre o que el teatre em trobés a mi i em donara el privilegi de ser un rebel contumaç.

Família treballadora

Vaig nàixer, en efecte, en el si d'una família de treballadors i encara que ja fa anys que certs violins sinistres ens repeteixen la cançó que la classe obrera ha mort i que només l'empresariat genera riquesa amb la finalitat de sotmetre els treballadors, retornant-los a l'època en què a penes si tenien cap dret, la meua família era i és una família d'obriers, gent honesta i esforçada, que mai no ha tingut la temptació de la corrupció, el lladronicí i l'espoli sistemàtic dels béns socials i humanitaris a què assistim cada dia. Segons alguns científics (J. Wagensberg), la compassió i l'empatia són la base del progrés moral humà, però aquesta és una societat anticompassiva i antiempàtica, coses que a ma casa o entre els veïns del poble no es van donar mai. En conseqüència, a ells els dec els primers valors, potser els més importants, i la immensa alegria de no haver-me'n hagut de desdir mai: la coherència, que és un esforç diari d'honestedat i solidaritat. El meu pare va ser un jove treballador republicà de tendència anarquitzant, represaliat també després de la guerra durant un anys a un camp de concentració i amb la por al cos per

tota la vida. Amb tot, no va claudicar mai dels seus ideals encara romàntics i compassius: la seua esperança, però, va ser també la nostra (del meu germà i les meues germanes) i un anhel per continuar aprofundint en la recerca de la nostra llibertat. Una llibertat que passava també per la lleialtat a una llengua familiar i de poble que encara ens negaven de forma oberta y “sin complejos”. Una persecució i minorització que alguns pensaven acabada i que encara es manté ben viva en alguna de les seues versions més perilloses i esperpèntiques.

Terra i llengua

Ja ho deia l'Estellés:

“Ens cobriren d'espases la sintaxi, d'arcàngels
durament immutables a la porta dels cines
mentre reivindicaven prades de Garcilaso,
marbres asexuals, vetlant sempre, vetlant,
vetlant sempre les armes i vetlant la retòrica” (*Llibre de Meravelles. L'estampeta*)

Es resistien i encara es resisteixen a abandonar les armes contra la nostra llengua vetlant una retòrica “españolizadora” perquè saben que, com ensenyava el savi Epictet: “No són els fets els que commouen els homes, sinó les paraules sobre els fets”. Per això no han parat de construir uns relats negres i vergonyants contra la nostra terra i contra la riquesa plural que som i ens empeny per evitar el nom de la llengua o el país. Primer fou el benintencionat bacavés o ara les valleinclanesques lapapyp i la lapao. Tants és: es tracta de destruir la realitat de la llengua que som. Amb tot, milers dels nostres avantpassats han sabut guardar-nos els mots i ens han mostrat diversos camins de resistència poètica, científica, social i democràtica en dignitat i respecte a nosaltres mateixos i als mots que des d'antic ens configuren.

Per això és per a mi un altre motiu profund de gratitud, el fet que aquest homenatge coincidisca amb el I Centenari del naixement de Salvador Espriu, el poeta de Sepharad; de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, el poeta del foc, que diu Maria del Mar Bonet, i d'Albert Camus que ens va identificar com a estranys i revoltats permanents. I a més a més, també coincideix amb l'Any Estellés. Potser és una casualitat, però com diu la meua amiga Fabiola Serra, no hi ha casualitats sinó causalitats. I sí; si l'Ausiàs i el Fuster es causaven d'esperar, jo m'he causat de tractar i estimar aquestes ombres predecessores com les anomena Espriu en aquella obra germinal i de síntesi que és *Primera Història d'Esther*. Unes ombres predecessores que ens van mostrar el fet

“que el mirall de la veritat s'esmicolà a l'origen en fragments petitíssims, i cada un dels trossos recull tanmateix una engruna d'autèntica llum. I si algú dels qui m'entenen creu encara que és una obra digna i noble evocar amb esperit religiós les ombres predecessores –car ningú no sap si l'alè de vida dels fills de l'home munta enlaire i si l'hàlit de la bèstia davalla devers la terra-, que pregui avui pels difunts de Sinera”.

Doncs sí, jo encara crec que és una obra “digna i noble” invocar-les i convocar-les; evocar-les amb aquell ànim “religiós” des de la comunitat que em relliga a un gent, una llengua i un corrent on de sobte ens hi engrapa “aquell vent o l’amor”, com volia l’Estellés (*Llibre de meravelles. Els amants*). El vent de l’esperit que viu en cada paraula justa, senzilla i amable, “no gentil, sols amable” (*Llibre de meravelles. Un amor, uns carrers*), i en cada cor honest. Un vent que “ens agafa i empeny” i ens fa viure sense cap temps ni edat tot “assumint la veu d’un poble”: el poble honest que no vota corrupció ni destrucció ni negació de les nostres realitats. Unes ombres encara lluminoses malgrat totes les altres ombres perverses que també ens precedeixen i encara ens persegueixen: les ombres de la porqueria i la manipulació. Perquè no hi ha porqueria ni corrupció capaç de fer ombra a la contundència d’un vers o d’una obra sòlida com ja ens advertia el bo de Walter Benjamin: “Ni els morts no estan segurs si l’enemic venç” (*Art i literatura. Tesis filosofia de la història*). I l’enemic no pot destruir aquest patrimoni tan ric, actiu, plural i potent.

Durant el segle XX, molts dels escriptors predecessors van considerar que la llengua era la seua Pàtria: l’única Pàtria possible d’un escriptor. Potser es tractava d’una metàfora per desmarcar-se de les pàtries/estat unidimensionals, militars i guerrerres heretades del segle XIX i que van eclosionar de forma tan sanguinària en el segle XX. Però és una metàfora en què jo no m’hi trobe còmode. Posats a fer metàfores, jo considere la llengua com el mar, la meua mar. I el mar és l’aigua, la vida d’on tot procedeix; i l’aventura, l’horitzó, la nuesa solar dels cossos, de l’èsser fràgil que som i que ens convida a pensar una nova ontologia de la tendresa que acabe amb el ser dur i violent que alguns encara volen mantenir. La llengua és el mar, la meua mar, l’aigua prèvia, l’úter matern d’un poble perquè ja sabem que no venim de la terra com vol encara el ritual eclesiàstic: *quia pulvis est et in pulverem reverteris...* No, venim de l’aigua, som aigua i ens perdrem entre els núvols per retornar-nos-hi en les gotes de pluja.

I això no és cap nacionalisme o patrioterisme suat i traspasat ja que la llengua, els diversos noms de l’amor (S. Espriu. *La pell de brau*), és anterior a tota opció ideològica, política o religiosa com l’aigua és anterior a la set.

Teatre i rebel·lió

Perquè a mi també, com a Joan Fuster, “el *patriotisme* lacrimogen m’irrita”. I el manipulador m’irrita molt més encara ja que “ben mirat, ningú no és nacionalista sinó enfront d’un altre nacionalista, en bel·ligerància sorda o corrosiva, per evitar senzillament l’oprobri o la submissió” (*Un país sense política. 135*). Evitar l’oprobri i la submissió: resistir-nos en la nostra dignitat sense escarafalls i assumint la nostra part de la veritat perquè, com també insistia Fuster, “dir-nos valencians és la nostra manera de dir-nos catalans”, de participar en una llengua i una cultura comunes sense operacions manipuladores ni destrucció dels noms. Però com esclaria el mestre de Sueca: no basta dir-nos valencians, cal ser-ho: ser valencians. “I no uso el verb “ser” amb cap intenció metafísicament tèrbola, nacionalista o no. Es tracta, només, de prendre consciència d’unes vinculacions immediates, de societat palpitant i específica, i de respondre-hi”

(*Un país sense política. 158*). I això és el que jo, amb altres companys i companyes (els germans Rodolf i Josep Lluís Sirera, Juli Leal, Nati Collado, Empar Puig, Josep Marí, Josep Català, Consol Soler, Empar Ferrer...) vam intentar en començar a construir els nostres teatres: intentàvem respondre-hi, vincular-nos a la nostra societat bategant i específica des de les nostres opcions plurals i riques, vives i fins i tot contradictòries.

La meua tasca, però, no és només meua. I ací no em puc estar d'agrair una vegada més l'ajuda de tants d'amics i amigues. Només citaré quatre noms per no fer-me més llarg: Ismael Blasco, Toni Peix, Paco Zafrilla i Llorens Gimeno. Tots quatre, des de les seues diferències, virtuts o mancances, han estat sempre al meu costat, cada un a la seua manera, i sense ells potser algunes de les meues coses més vàlides tampoc no les hauria pogut fer.

Final

Han passat els anys i ja no som tan joves. Però em sembla que, sense cap mena d'autobombo, podem dir que hem lluitat i treballat per construir una dramaturgia variada, rica, potent, universal i arrelada. En el meu cas, el crític i investigador Francesc Foguet considera que es tracta, sobretot, d'una dramaturgia "ex-cèntrica", una dramaturgia que defuig els centres de poder, ja siga polític o cultural, i s'afirma en la varietat; que no defuig ni els gèneres o el servei als grups d'aficionats ni les alteses ètiques o estètiques de personatges com Nietzsche o Wittgenstein; ni tampoc la denúncia o el joc, ni el concepte més refinat o la situació més carnal, sensual i directa. I sí, em sembla que hi estic d'acord. M'interessa un teatre horitzontal, *rizomàtic* (Deleuze), si em permeteu dir-ho així. Un teatre en la meua llengua, però amb una opció d'igualtat amb les varietats del Principat. I amb els meus familiars, amics i companys, gràcies a ells, a tots ells i elles, i a tants d'altres, em sembla que m'he mantingut, i encara em mantinc, rebel, *revolté*, com volien Camus i la Marçal. Una rebel·lió o revolta permanent per mantenir la dignitat contra tota mena d'oprobri i submissió.

Gràcies, doncs, a l'AELC per haver-me elegit al costat d'altres homenatjats com ara Enric Valor o la meravellosa i entranyable Carmelina Sánchez-Cutillas.

Gràcies per haver triat un home de teatre. Ja era hora. I sé que no serà l'últim.

Gràcies per mantenir la nostra Associació viva i poder convocar-nos i reunir-nos.

Gràcies a totes i a tots.

És la millor paraula que puc dir-vos i la que més m'agrada del Diccionari:

Gràcies.

M. Molins.

València, 7. 06. 2013.